

Rapport

efter kvalitetsgranskning av gymnasial lärlings-
utbildning vid Gullmarsgymnasiet i Lysekils
kommun

Innehåll

Inledning

Bakgrundsuppgifter om Gullmarsgymnasiet

Syfte och frågeställningar

Metod och material

Resultat

Inledning

Ungefär hälften av eleverna i gymnasieskolan går på ett yrkesprogram. I den nya gymnasieskolan från 2011 finns det 18 nationella program, varav tolv räknas som yrkesprogram och sex som högskoleförberedande program. De nationella yrkesprogrammen kännetecknas av att examensmålen tar sikte på arbetslivets behov och att programmen innehåller yrkesämnen. Yrkesprogrammen ska enligt skollagen utgöra grund för yrkesverksamhet och fortsatt yrkesutbildning. Alla elever på yrkesprogram ska inom ramen för utbildning också ges möjlighet att uppnå grundläggande behörighet till högskoleutbildning.

Skolinspektionens kvalitetsgranskning omfattar elever som påbörjade sin utbildning höstterminen 2011 vilket innebär att 2010 års skollag är utgångspunkt för Skolinspektionens granskning. Elever i högre årskurser som följer äldre bestämmelser ingår inte i denna granskning. Gymnasial lärlingsutbildning definieras enligt 1 kap. 3 § gymnasieförordningen som "utbildning inom ett yrkesprogram som till mer än hälften genomförs på en eller flera arbetsplatser utanför skolan". På en gymnasial lärlingsutbildning ska således mer än hälften av den totala utbildningstiden genomföras på en arbetsplats, motsvarande minst 1251 gymnasiepoäng.

Med arbetsplatsförlagd utbildning avses, enligt 1 kap. 3 § gymnasieförordningen "lärande på ett program som genomförs på en eller flera arbetsplatser utanför skolan". Både svenska och internationella studier av yrkesutbildningars kvalitet visar på att en viktig framgångsfaktor är att det bedrivs en planerad och systematisk samverkan mellan skola och arbetsliv avseende den arbetsplatsförlagda utbildningen.

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av gymnasial lärlingsutbildning under våren/hösten 2012. Granskningen vid Gullmarsgymnasiet i Lysekils kommun ingår i detta projekt.

Gullmarsgymnasiet besöktes den 20-21 november 2012. Ansvariga inspektörer har varit Sven-Olof Lundin och Jonas Nygren. I denna rapport redovisar inspektörerna sina iakttagelser, analyser och bedömningar. Förutom en redogörelse av kvalitetsgranskningens resultat ges även en kort beskrivning av granskningens syfte, frågeställningar och genomförande.

Kvalitetsgranskningen av gymnasial lärlingsutbildning genomförs totalt i 24 kommunala skolor och 16 fristående skolor. När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet redovisas de samlade resultaten i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. För de skolor som ingått i granskningen ger rapporten en referensram och en möjlighet till jämförelse med förhållanden på andra skolor. Det enskilda beslutet kan därmed sättas in i ett större sammanhang.

Bakgrundsuppgifter om Gullmarsgymnasiet i Lysekil

Gullmarsgymnasiet flyttade under vårterminen 2012 in i nybyggda lokaler väster om Lysekils centrum. Cirka fem minuters promenad från skolan finns också en lokal där bygg- och anläggningsprogrammet har utrymme och utrustning för att tillhandahålla skolförlagd utbildning i de moment som inte erhålls på arbetsplatserna.

Gullmarsgymnasiet ledningsorganisation består av tre rektorer vilka delat upp ansvaret för verksamheten mellan sig. En av rektorerna ansvarar därför för lärlingsutbildningen inom bygg- och anläggningsprogrammet medan den andra rektorn ansvarar för lärlingsutbildningen inom vård- och omsorgsprogrammet och handels- och administrationsprogrammet. Utöver dessa program erbjuder skolan lärlingsutbildning också inom hotell- och turismprogrammet. Hotell- och turismprogrammet ingår emellertid inte i denna kvalitetsgranskning.

Underlaget för granskningen består av dokument från skolan samt av information som samlades in vid intervjuer den 20-21 november 2012. Intervjuer genomfördes på skolan dels med rektorerna, yrkeslärarna med

ansvar för lärlingsutbildningen vid de aktuella programmen samt tre representanter för eleverna vid programmen.

Vid besök på tre arbetsplatser genomfördes intervjuer med handledare/platschefer samt elever. En av dessa elevintervjuer genomfördes dock på skolan då eleven den dag som arbetsplatsen besöktes enligt sitt schema hade skolförlagd utbildning.

Syfte och frågeställningar

Syfte

Skolinspektionen har granskat kvaliteten i gymnasial lärlingsutbildning för att säkerställa att eleverna ges möjlighet att utveckla de yrkeskunskaper de har rätt till. Detta gäller särskilt de arbetsplatsförlagda momenten liksom hur dessa fasas ihop med de skolförlagda momenten. Skolinspektionens tidigare kvalitetsgranskning av det arbetsplatsförlagda lärandet i gymnasieskolan från 2010 visar på allvarliga brister i många avseenden. För den nya utbildningsformen gymnasial lärlingsutbildning är kvalitet i det arbetsplatsförlagda lärandet av helt avgörande betydelse då mer än hälften av utbildningen ska vara arbetsplatsförlagd. Eventuella kvalitetsbrister i utbildningen på arbetsplatsen kan därför inte på samma sätt som vid traditionell yrkesutbildning kompenseras med skolförlagda moment.

Gymnasial lärlingsutbildning kan bedrivas inom ramen för samtliga yrkesprogram som en av två alternativa vägar till en yrkesexamen. Det är viktigt att försäkra sig om att kvaliteten är hög och jämn så att den nya utbildningsformen upplevs som ett likvärdigt alternativ till en i huvudsak skolförlagd yrkesutbildning.

Frågeställningar

För att säkerställa att eleverna inom lärlingsutbildningen får den utbildning de har rätt till måste granskningen omfatta kvaliteten i de yrkesinriktade delarna av gymnasiala lärlingsutbildningen oavsett deras förläggning. Kvalitetsgranskningen styrs därför av följande huvudfrågeställningar:

1. Genomförs det arbetsplatsförlagda lärandet inom lärlingsutbildningen i enlighet med gymnasieskolans styrdokument och i samverkan med det lokala arbetslivet så att utbildningens kvalitet säkerställs?
2. Ser skolan till att de skolförlagda och arbetsplatsförlagda momenten fogas samman så att kvaliteten och likvärdigheten i de yrkesinriktade delarna av lärlingsutbildningen säkerställs?

För att kunna genomföra granskningen har dessa huvudfrågeställningar brutits ned i 15 specifika frågor som mer direkt belyser olika kvalitetsaspekter i den gymnasiala lärlingsutbildningen. Dessa frågor har grupperats i följande fem områden för att ge struktur i granskningen.

- A. Planering av utbildningen
- B. Genomförande av utbildningen på skola och arbetsplats
- C. Elevens situation
- D. Uppföljning och bedömning
- E. Utvärdering och kvalitetsarbete

Metod och material

Metod

Kvalitetsgranskningen av gymnasial lärlingsutbildning omfattar såväl arbetsplatsförlagt lärande (APL) som de skolförlagda yrkesinriktade delarna av utbildningen, men tyngdpunkten ligger på den arbetsplatsförlagda delen. En kombination av enkäter och intervjuer samt observationsstudier har utgjort grunden för granskningen. Granskningen av de 40 gymnasieskolorna med gymnasial lärlingsutbildning genomförs under perioderna maj samt september-oktober 2012.

Intervjuerna omfattar elever, yrkeslärare, rektor och handledare på arbetsplatsen. Varje skolbesök beräknas omfatta två-tre arbetsdagar. I samband med att dokument begärts in har Skolinspektionen därutöver efterfrågat en verksamhetsbeskrivning som fyllts i av rektor. Skolinspektionen har på så vis fått en inledande bild av hur skolans undervisning och det arbetsplatsförlagda lärandet är upplagt. Fyra nationella program har in-

gått i granskningen, bygg- och anläggning, fordons- och transport, handels- och administration samt vård och omsorg. Det är inte troligt att det finns lärlingar inom alla fyra granskade program på samtliga utvalda skolor. Därför har vid urvalet beaktats att det totalt ändå blir en jämn spridning mellan de fyra programmen.

Vid varje utvald skola har två till tre gymnasiala lärlingar per program utsetts för intervju inom de fyra yrkesprogram som projektet valt ut för granskning. Som en följd av urvalet intervjuas även dessa elevers handledare på arbetsplatsen och yrkeslärare i karaktärsämnen med ansvar för bedömning och betygssättning samt den rektor som har ansvaret för eleven.

Inför skolbesök och arbetsplatsbesök har projektledning och inspektörer informerat om projektets syfte, hur granskningen går till och hur insamlad information kommer att hanteras. De utvalda eleverna har i första hand intervjuats ute på sina lärlingsplatser, ibland har det även gjorts på skolan. Även lärlingarnas handledare har intervjuats på sina arbetsplatser. Den yrkeslärare som är ansvarig för eleven intervjuas på skolan, liksom den rektor som är ansvarig för de gymnasiala lärlingarna. Skolbesöket har avslutats med en återkoppling från inspektörerna till rektorn.

För intervjuerna har särskilda intervjuguider tagits fram utifrån vilka inspektörerna har genomfört strukturerade intervjuer. Frågeställningarna för granskningsprojektet har brutits ner i intervjufrågor anpassade för de olika grupperna. Syftet med intervjuerna har varit att få intervjupersonerna att kunna tala relativt fritt inom ramen för de frågeområden som bestämts. Det är önskvärt att intervjuerna hålls mer som öppna samtal, inte minst vid besöken på arbetsplatser.

För att få större djup i granskningen och ett mer undervisningsnära perspektiv har, där så varit möjligt, ett antal observationer genomförts genom att eleven följs i dennes aktuella aktivitet. Sådana observationer kan sen ligga till grund för samtalen med elev, handledare och lärare.

Resultat

A. Planering av utbildningen

I propositionen 2010/11:104 framhåller regeringen att en viktig förutsättning för att utbildningen på arbetsplatsen ska hålla hög kvalitet är att samarbetet mellan skolan och arbetsplatsen fungerar bra. Läraren och företrädaren för arbetsplatsen bör gemensamt planera och fördela innehållet i utbildningen, men det är läraren som med stöd av handledarens underlag ska ansvara för betygssättning av alla kurser. Även den Nationella lärlingskommittén (SOU 2011:72) har påtalat vikten av lärarens och handledarens gemensamma planering.

- **Finns en uttalad strategi för gymnasial lärlingsutbildning vid skolan?**

Lärlingsutbildning vid Gullmarsgymnasiet startade 2010 med byggprogrammet inom ramen för försöksverksamheten. Från 2011 erbjuder skolan också lärlingsutbildning på vård- och omsorgsprogrammet och handels- och administrationsprogrammet. Enligt rektorerna beslutade huvudmannen att starta lärlingsutbildningarna eftersom det funnits en efterfrågan från branscherna.

De grundläggande idéerna bakom skolans erbjudande av lärlingsutbildning är att kunna tillhandahålla utbildad arbetskraft till det lokala näringslivet samtidigt som skolan ger elever möjlighet att studera som lärling nära sin hemmiljö.

Skolan organiserar verksamheten så att elever boende i Kungshamn ska ha möjlighet att läsa gymnasiegemensamma ämnen en dag per vecka i Kungshamn. Detta upplägg medför emellertid att eleverna i övrigt i de gymnasiegemensamma ämnena delas in efter hemort i stället för efter program vilket gör att denna del av utbildningen inte kan färgas in mot respektive programs examensmål.

För ledningen av verksamheten finns två rektorer, en med ansvar för vård- och omsorgsprogrammet och handels- och administrationsprogrammet och en med ansvar för bygg- och anläggningsprogrammet. Enligt de intervjuade lärarna saknas emellertid samordning och någon som håller ihop det mellan programmen.

Skolinspektionen bedömer att Gullmarsgymnasiets strategi i första hand är att erbjuda elever i Lysekil och i Sotenäs lärlingsutbildning på hemmaplan.

- ***Hur planerar och organiserar skolan lärlingsutbildningen?***

De första tio veckorna av årskurs 1 är utbildningen i sin helhet skolförlagd. Resten av läsåret och under det andra läsåret har eleverna APL två dagar per vecka för att under det sista läsåret har APL fyra dagar per vecka. Enligt rektorerna är denna planering en konsekvens dels av att elever från Sotenäs kommun ska kunna studera gymnasiegemensamma ämnen på hemmaplan en dag per vecka, dels att eleverna ska få tillgång till individuella val på samma sätt som övriga elever vid skolan.

Av intervjuer med rektorer och lärarna framgår vidare att utbildningens upplägg är beroende av de olika arbetsplatsernas möjlighet att tillhandahålla lärsituationer för respektive elev. Inför att en arbetsplats tas i anspråk inventerar läraren och handledaren tillsammans vilka kursmoment som kan genomföras på arbetsplatsen. De moment som inte kan genomföras på arbetsplatsen genomförs i stället på skolan.

Skolinspektionen bedömer att skolans planering av verksamheten är tydlig.

- ***Finns förutsättningar för en skolförlagd inledning på lärlingsutbildningen?***

För bygg- och anläggningsprogrammet finns en bygghall med relevant utrustning i vilken eleverna får lära sig grundläggande tekniker och handgrepp som hur man till exempel ska arbeta ur ett säkerhetsperspektiv. Vård- och omsorgsprogrammet har tillgång till ett metodrum där eleverna på samma sätt får möjlighet att lära sig grunderna i yrket.

Skolinspektionen bedömer att det finns förutsättningar för en skolförlagd inledning på lärlingsutbildningen.

- ***Har alla elever tillgång till lärlingsplatser?***

Då Skolinspektionen i november besökte skolan hade de flesta elever tillgång till praktikplatser. Det var endast på bygg- och anläggningsprogrammet det fortfarande saknades lärlingsplatser för någon elev. Skolans ambition är att samtliga elever ska ha tillgång till lärlingsplats efter de första tio veckorna av utbildningen men inom byggsektorn är konjunkt-

ren vid tiden för besöket på tillbakagång vilket gjort att skolan upplever att det blivit svårare att få tillgång till arbetsplatser för eleverna.

Skolinspektionen bedömer att det fortfarande fattas lärlingsplatser för enskilda elever på bygg- och anläggningsprogrammet. Övriga program har tillgång till lärlingsplatser.

- *Vem har ansvaret för att skaffa lärlingsplatser?*

Enligt gymnasieförordningen är arbetsplatsanskaffning skolhuvudmannens ansvar. Enligt rektorerna har de det formella ansvaret men framhåller att det i praktiken är yrkeslärarna som tack vare sin förankring i respektive bransch är de som har bäst förutsättningar att skaffa arbetsplatser. Enligt rektorerna har lärarna också tid för detta i sina tjänster även om tiden för arbetsuppgiften inte är specificerad.

På handels- och administrationsprogrammet ska eleverna enligt intervjuerna med rektor och yrkeslärare helst själva söka upp arbetsplatser som de är intresserade av för att fråga om de kan få vara lärlingar där. Till sin hjälp har de också en lista på företag som yrkesläraren har kontakt med. Om eleverna inte själva lyckas ordna en lärlingsplats får de hjälp av sin yrkeslärare med detta.

På vård- och omsorgsprogrammet får eleverna inte välja var de vill vara utan fördelningen av lärlingsplatserna sker med hjälp av kommunens lärlingssamordnare. På vård- och omsorgsprogrammet finns också en uttalad regel om att elever inte ska få sin APL på arbetsplatser där anhöriga arbetar.

På bygg- och anläggningsprogrammet arbetar yrkesläraren med att skaffa fram arbetsplatser men eleverna får också komma med egna förslag på var de kan få sin APL. I de senare fallen besöker läraren arbetsplatsen och kontrollerar med hjälp av en checklista att arbetsplatsen uppfyller skolans krav. På bygg- och anläggningsprogrammet möter det inga hinder att elever har sin lärlingsplats vid ett företag där det också arbetar anhöriga.

Skolinspektionen bedömer att yrkeslärarna är de som tar ansvar för att anskaffa och kvalitetssäkra lärlingsplatserna men också att det finns olika förhållningssätt till anskaffningen av arbetsplatserna mellan de olika programmen.

- **Finns brister i utformning av utbildningskontrakt?**

Enligt skollagen ska det för elev i gymnasial lärlingsutbildning upprättas utbildningskontrakt som bl a ska ange vilka delar av utbildningen som ska genomföras på arbetsplatsen och omfattningen av dessa delar. Så är ofta inte fallet utan i bästa fall fogas en bilaga till kontraktet eller annat dokument, t ex individuell studieplan som anger detta. Detta är väsentligt dokument för planeringen av elevens utbildning så att den motsvarar kraven i styrdokumentet. I förarbetena (prop. 2010/11: 104, Kvalitet i gymnasial lärlingsutbildning) framhålls att fördelningen av utbildningens innehåll mellan arbetsplats och skola är en viktig uppgift. Likvärdig utbildning förutsätter att uppdelning och planering hela tiden tar sin utgångspunkt i de nationellt beslutade ämnesplanerna. Regleringen i kontraktet ska alltså utgå från ämnesplanerna. Detta gäller även när utbildningen sker på en arbetsplats. Regeringen anser vidare att utbildningskontraktet ska vara ett sammanhållet avtal som reglerar förhållandet mellan skolhuvudman, arbetsplats och elev, varför det av utbildningskontraktet bör framgå vad som är förlagt till arbetsplats.

Skolan har ett utbildningskontrakt som används för att reglera förhållandena mellan företag, elev och skola. Enligt kontraktet ska en bifogad studieplan/poängplan ange vilka kurser och moment som utförs på arbetsplatsen. Vidare regleras att handledare ska delta vid handledarutbildning anordnad av skolan och att handledaren i samarbete med yrkesläraren ska lägga upp utbildningen på arbetsplatsen. Handledaren ska också lämna skriftligt underlag till skolan för bedömning och närvaro. Kontraktet fastställer att skolans ordningsregler ska gälla också på arbetsplatsen. Vid besök på arbetsplatser framkommer att handledarna inte känner till om det finns någon bilaga till utbildningskontraktet som fastställer vilka delar av utbildningen som ska genomföras på arbetsplatsen.

Skolinspektionen bedömer att Gullmarsgymnasiet har utbildningskontrakt för samtliga lärlingselever. I utbildningskontraktet saknas dock preciseringar av vilka delar av utbildningen som är förlagd till arbetsplatsen och i vilken omfattning detta sker. I stället hänvisar skolan till andra dokument som arbetsplatserna inte har fått tillgång till.

Utvecklingsområde:

Utbildningskontraktens innehåll behöver preciseras. Där ska det anges vilka delar av utbildningen som ska genomföras på arbetsplatsen och omfattningen av dessa delar.

B. Genomförande av utbildningen i skola och på arbetsplats

Regeringen anser, i likhet med Skolinspektionens kvalitetsgranskning av APU (rapport 2011:2), att det är angeläget att elevens yrkeslärare gör regelbundna besök på arbetsplatsen. Sådana besök kan både ha till syfte att följa upp lärlingens kunskapsutveckling och att i samarbete med handledaren stämna av att lärlingens arbetsuppgifter i bredd, djup och innehåll svarar mot de mål som finns uppställda för utbildningen. Erfarenheter från lärlingsförsöket visar att kontakten mellan handledare, lärare och lärling har stor betydelse för arbetsplatsens upplevelse av lärlingsutbildningen. Regeringen lämnar dock inget förslag om att reglera denna typ av arbetsplatsbesök, något som Skolinspektionen tidigare har uttryckt ett behov av (prop. 2010/11:104).

- **Hur säkerställer skolan arbetsplatsens kvalitet**

När en arbetsplats blivit kontaktad och sagt sig kunna ta emot en lärling försäkrar sig skolan enligt rektorerna om att arbetsplatsen har möjlighet att ge lärlingen en adekvat utbildning. Yrkesläraren besöker arbetsplatsen och diskuterar med handledaren eller platschefen för att skapa sig en bild av arbetsplatsens möjligheter att ge en allsidig utbildning åt eleven. Enligt rektorerna ska yrkeslärarna vid detta tillfälle också informera om skolans värdegrund. Lärarna framhåller dock vid intervjun att de inte tillsammans med handledaren går igenom skolans plan mot kränkande behandling, men att de ändå bedömer att samtliga arbetsplatser tar hänsyn till eleverna i detta avseende.

På bygg- och anläggningsprogrammet har skolan tagit fram en pärm som följer med eleverna till arbetsplatsen. Pärmens innehåller bland annat utbildningskontrakt och bedömningsunderlag, men också en checklista för att säkerställa att arbetsplatsen uppfyller även säkerhetskraven. Vid Skolinspektionens besök på en arbetsplats var handledaren emellertid omedveten om att det fanns en pärm med sådan information.

Enligt yrkeslärarna gör de täta besök på de olika arbetsplatserna för att se så att allt går bra under elevens arbetsplatsförlagda lärande. Vid Skolinspektionens besök på arbetsplatser och av samtal med elever framgår

emellertid att inte alla yrkeslärare besöker arbetsplatserna lika frekvent. Av intervjuerna med handledare och elever framgår att framför allt elever på bygg- och anläggningsprogrammet sällan får besök av yrkesläraren på sina arbetsplatser.

Skolinspektionen bedömer att skolan till viss del arbetar med att kvalitets-säkra arbetsplatserna men att skolan i större utsträckning behöver göra fort-löpande besök på de arbetsplatser som används för eleverna på bygg- och anläggningsprogrammet.

- *Hur ofta besöker skolan eleverna och deras handledare under APL och vad avhandlas vid besöken?*

Av intervjuer med rektorerna och lärarna framgår att arbetsplatserna och eleverna besöks cirka var tredje vecka. Enligt lärarna kan det också bli oftare än så. Av intervjuer med elever och handledare framgår emellertid att detta inte fullt ut stämmer. En arbetsplats sade sig bara ha fått besök av läraren en gång per läsår.

Enligt intervjun med yrkeslärarna genomförs trepartssamtal i samband med besöken på arbetsplatserna på vård- och omsorgsprogrammet. Det förekommer också att denna yrkeslärare undervisar eleverna på deras arbetsplatser. Vid de andra programmens arbetsplatser har yrkeslärarnas besök mer arten av sociala visiter där läraren försäkrar sig om att arbetet flyter på utan problem. Av intervjun med yrkeslärarna framkommer till exempel att det inte förekommer trepartssamtal på handels- och administrationsprogrammet. Vid besök på en arbetsplats inom bygg- och anläggningsprogrammet framkommer vid intervju med såväl handledare som elev att det inte heller där har genomförts trepartssamtal.

Skolinspektionen bedömer att skolan måste utveckla sitt arbete med att regelbundet ha kontakt med och besöka elevernas arbetsplatser och att vid besöken också genomföra trepartssamtal.

Utvecklingsområde:

Skolan måste utveckla sitt arbete med att regelbundet ha kontakt med och besöka de arbetsplatser som används för elevernas lärande. Det är viktigt att besöken är strukturerade och att läraren tillsammans med handledare och

elever följer upp elevens lärande så att eleven får en formativ återkoppling och därigenom kan utvecklas i sin valda yrkesinriktning.

- **Hur säkerställer skolorna handledarens lämplighet och ser till att handledarutbildning genomförs?**

Enligt regeringens bedömning i prop. 2010/11:104 är handledarnas kompetens avgörande för kvaliteten i den gymnasiala lärlingsutbildningen. Kompetens handlar dels om djup och bredd i yrkeskunskaperna, dels om kunskap om lärlingsutbildningens förutsättningar, t.ex. de mål och kunskapskrav som finns för den gymnasiala lärlingsutbildningen. Flera remissinstanser, däribland Skolverket och Nationella lärlingskommittén (SOU 2011:72), har föreslagit att handledarutbildning ska vara obligatorisk för deltagande arbetsplatser. Regeringen gör samma bedömning, när det gäller betydelsen av kompetenta handledare men väljer att inte göra handledarutbildning obligatorisk. Skolhuvudmannen har ett stort ansvar när det gäller att se till att handledarna har den kunskap och erfarenhet som krävs för uppdraget. Det innebär att skolhuvudmännen bör ge handledare information, stöd och utbildning kring lärlingsutbildningens innehåll, mål, ramar och ansvarsfördelningen mellan skola och arbetsplats.

Av intervjuer med rektorer och lärare framgår att skolan erbjuder handledarutbildning men att det har varit svårt att få handledare att hörsamma inbjudan. Enligt rektorerna genomförs också handledarutbildning vid handledarnas respektive arbetsplats.

I de fall skolan får kännedom om att en arbetsplats inte fungerar i något avseende, avbryter skolan samarbetet. Detta har emellertid inte varit aktuellt vid tiden för granskningen.

Av intervjuer med de handledare inspektörerna träffar framgår att flera av dem inte har fått erbjudande av att delta i någon handledarutbildning. Vid samtalet framkom emellertid att handledarna ser ett behov av att få sådan utbildning och att de gärna skulle ta sig tid för att delta i en sådan.

Skolinspektionen bedömer att flera av handledarna som skolan engagerar inte har genomgått eller blivit erbjuden att genomgå handledarutbildning.

- **Hur fungerar programråden?**

Enligt rektorerna har skolan väl fungerande programråd. Även den handledare på bygg- och anläggningsprogrammet som inspektörerna träffar uppger vid intervjun att han upplever att programråden fungerar

bra. Övriga handledare som inspektörerna träffar säger sig emellertid inte känna till att det finns programråd. Dessa handledare sade sig dock vara intresserade av att delta vid kommande möten.

Vid programråden deltar representanter för arbetsmarknadens parter, representanter för eleverna samt rektor och yrkeslärare. Vid programrådet avhandlas frågor om utbildningens planering och såväl arbetsmarknadens parter som elevrepresentanterna ges möjlighet att framföra synpunkter på utbildningens upplägg och innehåll.

Skolinspektionen bedömer att skolan har fungerande programråd.

C. Elevens situation

- *Hur förbereds eleverna innan de går ut på sin första arbetsplats?*
- *Hur säkerställer skolan att arbetsplatsens värdegrund ligger i linje med skolans krav?*

Enligt rektorerna får eleverna sin utbildning på skolan fram till vecka 44 under det första läsåret. Eleverna får då undervisning i respektive yrkesgrunder, de får lära sig om arbetsmiljön samt aktuella maskiner. Under denna period har eleverna också möjlighet att själva söka sig en lärlingsplats.

Enligt rektorerna säkerställer skolan att arbetsplatsernas värdegrund ligger i linje med skolans krav i samband med handledarutbildning på skolan eller på handledarens arbetsplats. Av intervjuerna med handledare framkommer emellertid att ingen av dem erbjudits handledarutbildning. För bygg- och anläggningsprogrammet finns också en checklista som yrkesläraren fyller i tillsammans med en representant för arbetsplatsen. Checklistan omfattar dock inte punkter där arbetsplatsens värdegrund synliggörs.

Skolinspektionen bedömer att skolan förbereder eleverna inför deras lärlingsutbildning men också att skolan måste säkerställa att arbetsplatsernas värdegrund ligger i linje med skolans krav.

- *Hur hanterar skolan elever med svag motivation och/eller bristande social kompetens?*
- *Kan arbetsplatserna anpassas till elever med särskilda behov?*

Enligt rektorerna förekommer det att elever inte är tillräckligt mogna för att det ska fungera bra i samarbetet med vuxna på en arbetsplats. Det händer också att elever inte har klart för sig vad deras valda yrke egentligen innebär. Enligt rektorerna har det därför vid något tillfälle hänt att elever har fått byta arbetsplats eller program.

Av intervjuer med rektorerna och yrkeslärarna framkommer att det är möjligt för skolan att tillhandahålla eleverna stöd för deras lärande på arbetsplatserna. Enligt intervjuerna försöker skolan i första hand tillmötesgå elevernas eventuella behov av stöd genom ett tätt samarbete med handledarna på arbetsplatserna. Det har emellertid hittills inte upprättats något åtgärdsprogram som omfattar arbetsplatserna då det enligt rektorerna och yrkeslärarna inte funnits behov av detta.

Skolinspektionen bedömer att skolan bör finna andra vägar att arbeta med elever som av olika skäl har svag motivation eller bristande social kompetens. Skolinspektionen bedömer också att skolan har möjlighet att tillhandahålla särskilt stöd även på arbetsplatserna.

D. Uppföljning och bedömning

I propositionen 2010/11:104 framhåller regeringen att läraren och företrädaren för arbetsplatsen gemensamt bör planera och fördela innehållet i utbildningen, men det är läraren som med stöd av handledarens underlag ska ansvara för betygssättning av alla kurser.

- **Hur bedöms och betygssätts elevernas yrkeskunskaper?**

Av intervjuer med rektorer, lärare och handledare framgår att trepartsamtal endast genomförs på vård- och omsorgsprogrammet. Enligt de handledare på övriga program som intervjuats har inte dessa varit inblandade i bedömningen utav elevernas kunskapsutveckling. I stället uppger de att lärarna vid besök på arbetsplatsen ställer frågor av typen "Hur går det?" men inte diskuterar vilka kunskapskvaliteter eleverna uppnått i förhållande till kunskapskrav och centrala innehåll i kurserna.

Enligt handledarna har de inte heller fått någon information om vilka betyg eleverna så småningom fått.

Eleverna hävdar vid intervjuerna att skolan inte kommunicerar de olika betygsstegen med dem. Eleverna vet alltså inte vad som krävs för att de ska få ett högre betyg i de fall läraren låter eleverna veta hur de ligger till. Det framgick också att eleverna inte är medvetna om vilka kurser de läser och när de ska vara avslutade och därmed också betygsatta.

Skolinspektionen bedömer att skolan måste utveckla sitt arbete med betyg och bedömning. Det krävs att skolan på ett tydligare sätt använder sig av handledarnas erfarenheter och kunskaper av elevens lärande och kommunicerar detta tillsammans med handledare och elev i trepartssamtal. För detta krävs också att handledarna ges kunskap om de centrala styrdokument.

- ***Finns tillgång på yrkeslärare som kan undervisa i skolförlagda delar samt kommunicera med handledaren om yrkesinnehållet på arbetsplatserna?***

Enligt skollagen 2 kap § 13 ska huvudmannen för undervisning använda lärare som har en utbildning som är avsedd för den undervisning som läraren ska bedriva.

Enligt skollagen 2 kap § 18 får huvudmannen om det inte finns någon lärare att tillgå inom egen organisation som har den utbildning som krävs använda en annan person för att bedriva undervisningen. En sådan person ska:

- 1. vara lämplig att bedriva undervisningen, och*
- 2. i så stor utsträckning som möjligt ha en utbildning som motsvarar den utbildning som krävs för undervisningen.*

Normalt får en person som avses i 2 kap § 18 endast användas för bedriva undervisning under högst ett år i sänder, vilket dock inte gäller undervisning i yrkesämne.

Skolan har tillgång till behöriga yrkeslärare i aktuella yrkesinriktningar. På bygg- och anläggningsprogrammet finns en lärare som arbetar heltid med att samordna utbildningen och undervisa eleverna. På vård- och omsorgsprogrammet finns en yrkeslärare som vid tiden för granskningsbesöket genomgår lärarutbildning. Denne lärare är i sin tjänst också samordnare av utbildningen och tjänsten delas av vuxenutbildningen. Läraren på handels- och administrationsprogrammet undervisar även elever på ekonomiprogrammet i deras karaktärsämnen. Även denna lärare har i uppdrag att samordna utbildningen i sin tjänst.

Skolinspektionen bedömer att skolan har tillgång till yrkeslärare för undervisning i de skolförlagda delarna av utbildningen och för att kommunicera med handledarna om yrkesinnehållet på arbetsplatserna.

E. Utvärdering och kvalitetsarbete

- *Hur följs den gymnasiala lärlingsutbildningen upp och utvärderas i syfte att tillvarata erfarenheter för att förbättra och utveckla den?*

Av intervjuerna med rektorer och yrkeslärare framgår att skolan inte på ett systematiskt sätt har följt upp och utvärderat resultatet lärlingsutbildningen. Av intervjuer med eleverna framgår att eleverna en gång om året får besvara en trivselenkät. Trivselenkäten behandlar dock inte elevernas situation på arbetsplatserna och eleverna uppger att de inte heller i någon annan form fått möjlighet att utvärdera sin lärlingsutbildning. Även de intervjuade handledarna uppger att skolan inte efterfrågat arbetsplatsernas synpunkter på skolans genomförande av lärlingsutbildningen. Lärarna framhåller dock att upplägget av utbildningen diskuteras vid programråden.

- Skolinspektionen bedömer att Gullmarsgymnasiet inte på ett systematiskt sätt följer upp och utvärderar lärlingsutbildningen i sin helhet.

Utvecklingsområde:

Gullmarsgymnasiet behöver systematiskt följa upp och utvärdera lärlingsutbildningen i sin helhet. I detta arbete bör skolan efterfråga och ta vara på de synpunkter som handledare och arbetsplatser har på hur skolan har arbetat med de olika delarna av utbildningen. Även elevernas kunskaper och erfarenheter måste vägas in i det systematiska kvalitetsarbetet. Skolan måste också utifrån uppföljningen och utvärderingen sätta upp nya mål i syfte att förbättra verksamheten.

Sammanfattning:

-
- 1. Genomförs det arbetsplatsförlagda lärandet inom lärlingsutbildningen i enlighet med gymnasieskolans styrdokument och i samverkan med det lokala arbetslivet så att utbildningens kvalitet säkerställs?**

Skolinspektionen bedömer att det arbetsplatsförlagda lärandet inom gymnasial lärlingsutbildning vid Gullmarsgymnasiet i Lysekils kommun genomförs i viss samverkan med det lokala arbetslivet. Skolinspektionen bedömer att skolan har en uttalad ambition av att genomföra regelbundna besök på arbetsplatserna men att skolan behöver ta ett tydligare grepp över hur ofta besöken genomförs, vad besöken har för syfte och hur de genomförs. Skolan behöver också utveckla rutiner som säkerställer att samtliga handledare erbjuds handledarutbildning och att så många handledare som möjligt också genomgår handledarutbildning.

-
- 2. Ser skolan till att de skolförlagda och arbetsplatsförlagda momenten fogas samman så att kvaliteten och likvärdigheten i de yrkesinriktade delarna av lärlingsutbildningen säkerställs?**
-

Skolinspektionen bedömer att Gullmarsgymnasiet i Lysekils kommun har en planering för utbildningen och arbetar för att de skolförlagda och de arbetsplatsförlagda delarna av utbildningen fogas samman så att de bildar en helhet för de enskilda eleverna. Det faktum att eleverna från grannkommunen Sotenäs erbjuds en del av undervisningen i de gymnasiegemensamma ämnena vid hemorten försvårar emellertid detta, något som skolan måste ta hänsyn till i planeringen av undervisningen. Skolan måste också utveckla sina rutiner avseende arbetsplatsbesök med trepartssamtal, handledarutbildning samt det systematiska kvalitetsarbetet för att säkerställa kvaliteten och likvärdigheten i utbildningen.

Skolinspektionen bedömer att ett utvecklingsarbete i syfte att höja verksamhetens kvalitet i första hand bör genomföras inom följande område:

- Utbildningskontraktens innehåll behöver preciseras. Där ska det anges vilka delar av utbildningen som ska genomföras på arbetsplatsen och omfattningen av dessa delar.

- Skolan måste utveckla sitt arbete med att regelbundet ha kontakt med och besöka de arbetsplatser som används för elevernas lärande. Det är viktigt att besöken är strukturerade och att läraren tillsammans med handledare och elever följer upp elevens lärande så att eleven får en formativ återkoppling och därigenom kan utvecklas i sin valda yrkesinriktning.
- Gullmarsgymnasiet behöver systematiskt följa upp och utvärdera lärlingsutbildningen i sin helhet. I detta arbete bör skolan efterfråga och ta vara på de synpunkter som handledare och arbetsplatser har på hur skolan har arbetat med de olika delarna av utbildningen. Även elevernas kunskaper och erfarenheter måste vägas in i det systematiska kvalitetsarbetet. Skolan måste också utifrån uppföljningen och utvärderingen sätta upp nya mål i syfte att förbättra verksamheten.